

приватних джерел для підтримки молоді з неблагополучних родин та осіб з особливими потребами.

Бачення професійно-технічної освіти трансформується в умовах багаторівневої неперервної освіти. Тому необхідним є створення диверсифікованої моделі, в якій відсутні термінальні освітні траєкторії, багатьох форматів набуття професії як для молоді, що вперше її отримує, так і для дорослого населення, яке бажає набути нових кваліфікацій.

Очевидно, що пандемія COVID-19 посилює нерівність в освіті: закриття закладів освіти та перехід на дистанційне навчання погіршують ситуацію з рівним доступом до освіти дітей і молоді з неблагополучних сімей з огляду на відсутність технічних засобів та доступу до швидкісного Інтернету вдома. З метою протистояння цьому виклику Рада ЄС закликає держави-члени вжити додаткових заходів для забезпечення рівних можливостей в освіті (Council conclusions, 2020).

ЛІТЕРАТУРА

Commission of the European Communities (2006). Communication from the Commission to the Council and to the European Parliament. Efficiency and equity in European education and training systems. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52006DC0481&from=EN>.

Council conclusions on countering the COVID-19 crisis in education and training (2020) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XG0626\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XG0626(01)&from=EN).

European Commission (2018) Study on the movement of skilled labour. Final report. <file:///D:/Google%20Downloads/Main%20report%3B%20Study%20on%20the%20movement%20of%20skilled%20labour.pdf>.

European Parliament, the Council and the Commission (2017). Interinstitutional Proclamation on the European Pillar of Social Rights (OJ C428, 13.12.2017, p. 10-15). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017C1213%2801%29>.

О. Огієнко

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ЯКІСТЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ В США: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ У РЕТРОСПЕКТИВІ ТА СУЧАСНОМУ КОНТЕКСТІ

Для виявлення шляхів та механізмів вдосконалення підготовки фахівців та забезпечення конкурентоспроможності випускників українських закладів вищої освіти (ЗВО) на світовому ринку праці виникає потреба вивчення досвіду й трансформації здобутків країн-лідерів в освітній галузі, насамперед – США. Доцільність вивчення досвіду США зумовлена тим, що ця країна є беззаперечним лідером за кількістю найкращих університетів, що засвідчується світовими рейтингами (що відображено на слайді); має вагомий здобутки у забезпеченні та моніторингу якості вищої освіти.

Поняття якості освіти є одним із найважливіших показників, за яким у міжнародній практиці прийнято визначати результативність освітньої

діяльності держави, ефективність управління нею та її рівень. Це також комплексна характеристика, яка відображає діапазон і рівень освітніх послуг, що надаються системою освіти відповідно до інтересів особи, суспільства і держави.

Американські дослідники концепт «якість» інтерпретують у трьох контекстах: якість – як конкурентне явище, що припускає обмежену кількість топ-рейтингових університетів; якісним має бути кожний ВНЗ за своєю місією і цілями; якість потрібно шукати не в ресурсах або репутації, а в результатах (Vogue, 2003). Тобто якість освітньої діяльності ВНЗ розглядається з позиції її впливу на знання та особистісний розвиток студентів, а також на рівень науково-дослідної та педагогічної діяльності викладачів.

Заслуговують на увагу результати досліджень щодо визначення сутнісних характеристик якості вищої освіти. Американські вчені виокремлюють п'ять ознак якості: винятковість; послідовність або досконалість; відповідність вимогам споживачів освітніх послуг; ефективність та результативність (Harvey, Green, 1993). Послуговуючись їхніми результатами досліджень Д. Сеймур виокремлює ще одну характеристику якості вищої освіти – трансцендентність, яка не піддається вимірюванню і логічному опису, є результатом кваліфікованої підготовки та професіоналізму викладачів, від яких безпосередньо залежить якість освітніх послуг. На його переконання, якість вимірюється навчальними досягненнями студентів, які є результатом педагогічної діяльності викладачів ЗВО (Seymour, 1993).

Узагальнений аналіз праць американських науковців до визначення якості вищої освіти дав змогу систематизувати їх у такі підходи: соціальний (врахування інтересів різних зацікавлених груп); ресурсний (наявність різних внутрішніх ресурсів та матеріальних можливостей ВНЗ); репутаційний (характеризується рейтингом ЗВО на ринку освітніх послуг); динамічний (постійне вдосконалення освітніх процесів і результатів); процесуальний (оцінка стану освітнього процесу, змісту освіти, форм і методів навчання, матеріально-технічної бази, кадрового складу та інше); результативний (характеризує результат освітнього процесу: рівень сформованості знань, умінь, навичок і соціально значущих якостей випускників); трансформаційний (сукупність різних параметрів якості освіти).

Зазначимо, що у процесі підвищення якості вищої освіти важливе значення має громадська думка. Громадська оцінка якості завжди відкрита, прозора і публічна, що є ознакою децентралізації управління та демократичного підходу до забезпечення якості вищої педагогічної освіти.

Відповідно до означених підходів ми простежили генезу визначення якості вищої освіти в США.

Так, у 1960-70 роки ХХ століття широко застосовувався репутаційний підхід до визначення якості вищої освіти. Якість ВО визначалася престижністю та рейтингом ЗВО на ринку освітніх послуг.

У 80-тих роках ХХ століття в основу визначення якості вищої освіти був покладений результативний підхід. Під якістю ВО розуміли інтегральну характеристику системи освіти, що відображає ступінь відповідності реально досягнутих освітніх результатів нормативним вимогам і особистісним очікуванням тих, кого навчають.

У 1990-ті роки ХХ століття якість вищої освіти визначають за соціальним підходом як загальне, так і особисте вираження інтересів різних соціальних груп населення. Процесуальний підхід до визначення якості ВО передбачає оцінку стану освітнього процесу (змісту освіти, форм і методів навчання, матеріально-технічної бази, кадрового складу та інше). За динамічним підходом якість ВО розглядають як динамічний концепт, що включає постійне вдосконалення і розвиток членів, процесів і результатів освітньої установи, обумовлене зміною цілей освіти, запитів учнів, суспільства та ринку праці. Якісна вища освіта сприяє удосконаленню її учасників, студентів і викладачів, наділяючи їх спеціальними навичками, знаннями і відношеннями, які необхідні в сучасному суспільстві знань.

Близько двох десятиліть тому університети США почали вимірювати якість вищої освіти за так званим критерієм «доданої вартості», не за національними стандартами, а шляхом порівняння стану справ до і після процесу.

Цей підхід підкреслює узгодження, розвиток і вимірювання ряду компетенцій студента, якими він має опанувати протягом усього періоду навчання.

Підсумовуючи погляди американських науковців на зміст поняття якості вищої освіти, а також простеживши еволюцію підходів до визначення цього поняття у системі американської вищої освіти, ми прийшли до наступних висновків.

У системі вищої освіти США відбувалася еволюція підходів до визначення поняття якості вищої освіти від репутаційного, який акцентує увагу на престижності і рейтингу ЗВО, до результативного та динамічного й до трансформаційного, який передбачає, що якість освіти – це постійне вдосконалення і розвиток членів, процесів і результатів освітньої установи. Цей перехід був обумовлений, перш за все, зниженням рівня навчальних досягнень студентів і, як наслідок, підвищеним інтересом суспільства до результатів їхньої навчальної діяльності, які свідчать про ефективність освітніх послуг ЗВО.

В американському освітньому просторі якість вищої освіти інтерпретується як трансформація студентів та освітньої установи в цілому; як постійне вдосконалення і розвиток учасників, процесів і результатів освітньої установи; як відповідність освітніх послуг вимогам споживачів; як ступінь виконання ЗВО поставлених цілей або місії; як вплив на знання та особистісний розвиток студентів.

У контексті американської вищої школи поняття якості вищої освіти тісно пов'язане з такими поняттями як підзвітність, прозорість, оцінювання, трансформація, задоволення споживачів.

ЛІТЕРАТУРА

- Калініна, О. (2012). Розвиток концепції якості в контексті американської вищої освіти. *Вісник Луганського нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Сер.: Педагогічні науки*, 7 (242), 200–208.
- Bogue, E. G., Hall, K. B. (2003). *Quality and Accountability in Higher Education: Improving Policy, Enhancing Performance*. Praeger Publishers
- Harvey, L., Green, D. (1993). Defining quality. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 18 (1), 9 – 34.
- Seymour, D. T. (1993). TQM : Focus on performance, not resources. *Educational record*, 74, 6 – 14.

Н. Постригач

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України

КРИТЕРІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ТУРЕЧЧИНІ

Проблема забезпечення якості у багатьох розвинених країнах набула гострої актуальності в останній третині ХХ століття. Торкнулися ці процеси і Туреччини, в системі вищої освіти якої відбуваються активні перетворення відповідно до міжнародних стандартів та вимог Болонського процесу. Зокрема, період – 1981– 2001 рр. характеризувався уніфікацією системи університетської освіти Туреччини та початком сучасних реформ, які з 2001 р. безпосередньо пов'язані із входженням країни до Болонського процесу. Провідними тенденціями розвитку університетської освіти цього періоду визначено: уніфікацію системи університетської освіти; розробку та запровадження системи зовнішньої оцінки якості освіти; технологізацію навчального процесу (Гюль Алі, 2017, с. 16).

Туреччина, вступивши до зони Європейської освіти у 2001 р., взяла участь в обговоренні Празької декларації (2001 р.), Берлінської декларації (2003 р.), декларації Бергена 2005 р.), Лондонської декларації (2007 р.); представляла національні доповіді про Болонську реформу у 2009, 2007, 2005 роках. Зокрема, Декларація, підписана Туреччиною, містить шість основних положень:

1) прийняття системи чітких ступенів, у тому числі через застосування додатків до диплому для того, щоб випускники турецьких ЗВО могли ефективно використовувати свої кваліфікації, здібності й навички у всьому європейському просторі вищої освіти;

2) введення двоциклового навчання: базового і післядипломного (бакалаврат і магістратура). Перший цикл має тривати не менше трьох років;